

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petiti-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

. . . dvakrat . . . 12
. . . trikrat . . . 10

za nadaljna uvrčenja od petiti-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petiti-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Cesar Karel.

Na prestol slavni vladarjev iz rodovine Habsburške-lotarinške je sedel mladi naš cesar Karel. Takoj ob početku vladanja je poslal svojim narodom manifest, kjer pravi med drugim: „Svojim narodom hočem biti pravičen in ljubezni poln knez. Visoko bom čislal njihove ustavne svoboščine in druge pravice in skrbno bom čuval enakost pred pravico. Moje neprestano prizadevanje bo, pospeševati npravni in duševni blagor Svojih narodov, štiti svobodo in red v Svojih državah in zagotoviti vsem pridobitvenim slojem družbe sadove poštenega dela.“

Res — cesarske besede! Cesar Karel je dal v najpomembnejšem trenutku svojega življenja svojim narodom zaobljubo, da hoče vršiti svoj visoki vladarski posel po ustavnem načinu vladanja. V tisti uri, ko je zatisnil oči pokojni cesar Franc Jožef, je njegov naslednik prevzel dedščino svojega velikega prednika, ki je zgradil svojo državo na temelju državnih osnovnih zakonov, katerih bistvo in jedro je člen XIX., zagotavljač vsem in vsakemu — enakopravnost. Šele z uzakonjenjem tega principa je bila dana možnost, da se vsak posameznik in da se vsak narod okoristi na vseh pravicah in svoboščinah, ki jih vsebujejo zakonite določbe, zakaj brez enakopravnosti bi bila mogoča izključitev tako posameznikov kakor celot od dobrot in bi jim ostale same dolžnosti.

Besede cesarja Karla so navdale z zadovoljstvom vse sloje njegove države — posebno pa nas Slovence, ki imamo dovolj in največ razloga do zadoščanja ob tej cesarjevi izpovedi. Slovenci smo bili vedno načeloma za ustavno življenje. Že ta zgodovinska resnica utemeljuje naše zadoščanje: naša politična morala je zmeraj prava, in naša narodna čast je ostala neoskrunjena, saj smo hoteli v vsej dobi svoje političke zavednosti samo to, kar nam zagotavlja sedaj beseda cesarja Karla! Na drugi strani pa utemeljuje naše zadoščanje zgodovinsko dejstvo, ki ga izpričujejo izkušnje mnogih desetletij, da birokratska uprava države ni bila naklonjena našim narodnim aspiracijam, ker ni bilo avstrijsko ustavno življenje doslej baš idealno. Zakaj? Zato, ker ni bilo raz-

merje med vlado in državnim zborom tako, kakršno bi moralo biti in kakršno je v istih ustavnih državah, kjer so od duha ustavnosti prešinjene vse plasti prebivalstva in vlade in kjer so te poslednje le eksponent volje večine parlamenta ter eksekutivni organ sklepov te večine. Tega ne čitamo samo mi v zgodovini naše države, ampak taisto zgodovinsko resnico konstatujejo tudi drugi, zlasti praški in dunajski listi. Iz te zgodovinske resnice izhaja zaključna sodba, da se doslej še nismo mogli dvigniti do take višine pravega razumevanja parlamentarizma, njegovih pravic, namenov in nalog, in izhaja upanje, ki nam ga zbuja besede cesarjevega manifesta, da bo poslej drugače — tako, da ne bodo upoštevali le zunanjih oblik parlamentarizma, temveč da nam vzide tista državna in državljanska svoboda, ki je v njej položeno jamstvo za vsestranski napredek države in državljanov v smislu zahtev sedanjih modernih časov — zahtev po politički in socialni pravičnosti ter po socialnih in gospodarskih preobrazbah!

V tem upanju nas potrja stališče, ki ga je zavzel sedanji ministrski predsednik pl. Koberger, ko je na pritisk nemških radikalcev, naj uveljavi njihove vsenemške zahteve z znanim § 14, odgovoril z impozantno državniško mirnostjo, da hoče vse reforme izvesti le parlamentarnim putem, kar se pravi z drugo besedo, da hoče vdati ustavno, to je, da hoče v praksi delati le to, o čemer govori cesarjev manifest!

To je edino pravičen odgovor nasproti vsakomur, ki hoče pot pravičnosti in zakona zaježiti — s silo! To silo je vrgla ob tla cesarjeva obljuba čuvanja ustavnih svoboščin, zato se ni bati nikomur, da bi preko parlamenta, torej preko zastopnikov naroda, prišle kake druge odredbe, ki bi bile za daljno usodo narodov odločilne!

Vseh neuspehov našega parlamentarnega življenja je krivo nerešeno narodnostno vprašanje, ker nismo imeli nikdar konsolidirane večine. Vsem nam je še živo v spominu, koliko viharja je dvignilo vprašanje celjskih slovenskih gimnazijskih razredov — sloveči „fremdes Gebiet“! — ki je samo po sebi sicer

majhno, po svoji tendenci in opravičenosti popolnoma umljivo in jasno, za položaj Slovencev pa velepomembno in prevažno. Če nam je po hudem boju padla v hrano naše narodne eksistence ta drobtina, se ne bomo čudili, ako še danes nimamo kosa kruha — državnih slovenskih ljudskih šol v Trstu! O svoji visoki šoli niti ne govorimo! Ampak do pravega in resničnega življenja ne pridemo prej, dokler ne bo ugodno rešen glavni in specialno avstrijski problem — nacionalni problem, ki je glavna in prva državna potreba!

Cesarjeva beseda nam buči vero, da se to zgodi, in da se bližamo svojemu idealu — avtonomiji narodov!

Ta razmotrivanja se popolnoma skladajo s premisami, izvajani in zaključki, kakor smo jih zapisali v mnogoterih svojih člankih v tekočem letu, kar nas navdaja z veselo zavestjo, da smo govorili prav in sklepali pravilno. Pa saj drugače tudi ne more biti! Slovenski učitelji smo zrasli s svojim narodom v eno dušo, zato poznamo vse njegove čednosti, vrline, napake in slabosti. In ne pretiravamo prav nič, ako rečemo: Cesarjevo obljubo o čišlanju ustavnih svoboščin in drugih pravic, o čuvanju enakosti pred pravico, o pospeševanju npravnega in duševnega blagra, o ščitenju svobode in reda, o zagotovitvi sadov poštenega dela vsem pridobitvenim slojem — to cesarjevo obljubo, dano vsem narodom v njegovem manifestu, uresničite, prelite v živo dejanje nad našim stanom in nad našim narodom, pa boste videli, kakšno kulturno enoto in popolnost ustvari slovensko učiteljstvo iz slovenskega ljudstva na slovenski zemlji!

Cesar pravi v svojem manifestu, da hoče biti svojim narodom pravičen in ljubezni poln knez. Veličastna obljuba! In ko bi tudi ne bila izrečena, bi vedeli, da je cesarjevo srce prešinjeno ljubezni do nas vseh, kakor se mi vsi z ljubeznijo oklepamo svojega cesarja in njegove prejasne rodovine! Ta vez je tako trdna, da je ne pretrga nobena sila. Ljubezen do cesarja je tradicionalna čednost Slovencev, kakor je cesarjeva obljuba pravičnosti in lju-

bezni najlepša poteza njegovega plemenitega značaja!

Baš v sedanjem velikem času preizkušnje, žrtvovanja in zvestobe je spoznal naš cesar odlične zmožnosti, sposobnosti in dejanja svojih Slovencev. In tudi na nas pada žarek njegove ljubezni, da se ob njej dvigamo ponosno in veselo, zroč s trdnim upanjem v lepšo bodočnost!

In ta ljubezen, ki se ovija okoli cesarjevega prestola, je produkt vzgojnega dela avstrijskega sploh in posebno slovenskega učiteljstva, ki je sedaj prepričano, da pridejo tudi njemu boljše časi, ko se poleže zadnji vihar! Prepričano je, da ne bo nobene sile več, ki bi nas v bodočnosti tlačila, preganjala in tepla, zakaj tudi nad našim stanom čuje roka kneza pravičnosti in kneza ljubezni, in kakor smo v tej vojni dali svoji domovini vse, kar smo v moralnem in materialnem pogledu imeli najlepšega, najboljšega in najdražjega, tako nam pride plačilo, ki ga hoče imeti delo in zvestoba!

Knez pravičnosti in knez ljubezni! In kakor kažejo sijajni dogodki na bojnih poljanah, kmalu tudi knez miru! Zato pa: pozdravljen od vsega srca, iz globočine duš, Ti glasnik teh čednosti, kreposti in zakladov, naš ljubljeni cesar Karel!

Teh vrstic ne moremo zaključiti lepše, nego da priobčimo pesem, ki nam jo je poslal tovariš Josip Conč, nadučitelj v Jarenini, in ki se glasi:

ŽIVI CESAR KAREL!

Ob zori vojnega viharja,
ko srd sveta vzkipek rohni,
na tron prihajaš za vladarja,
domovja klic tako veli.

In poje ljudstvo Ti: hosana!
Domovja bol mu glas duši —
pa spremljajo Te srca vdana
na stol cesarski — blagor Ti!

Oklic Tvoj je po domovini
razlil kot glas se ljudomil,
postal naš v duše si globini,
dom v našem srcu si dobil.

Naj spremlja Tebe sreča jasna,
presto! Tvoj v slavi naj blišči,
s Teboj pa domovina krasna
naj blagoslov neba deli.

LISTEK

To in ono izza preteklih dni.

IV.

Bilo je za mojega prvega službovanja. Tačas je bilo običajno, da smo od pomladi pa do konca šol. leta imeli 2-krat do 3-krat na teden šolarsko mašo. Obligatno je bilo, da se je učiteljstvo seve „in corpore“ deleževalo te božje službe.

Dne 30. junija 1882. l. je bil tudi tak dan. Zjutraj pred mašo — pričela se je ob 8. uri — so se nabirali črni, opasni oblaki na nebu. Semintja se je že bliskalo, zamolklo gromenje se je slišalo. Huda ura se je absolutno bližala. Tmina je postajala čim večja. Neka zla slutnja me je obšla, nisem se je mogel braniti . . . Resno sem prosil šl. vodjo naj to pol opusti mašo; a nisem bil uslišan. Tedaj smo šli! — Že na poti v cerkev so jele padati debele kaplje, a ko stopimo vanjo, se je vila ploha ter treskala in bliskalo je, da je bilo groza. — Ma-

ša se prične. Razburjena priroda zunaj ne oplasi brezskrbne dece, krepko doné nje glasovi. Večnemu v slavo, ter mogočno se glasé orgel milobni akordi. Napoči povzdigovanje! Vsi kleče, ravno se konča pesem in obmolknejo orgle, sveta tišina biva po božjem hramu . . . Kar — oj, groza! — hipoma razsveti strašni žar neba vse posvečeni prostor in kmalu za njim se razlega zamolklo doneč pok — pok, strašno čudno gromeč. — Skozi vrata je treščilo v cerkev: blisk, razcepivši se tu v dva dela, udari na levo in krstni kamen in odtrga tu precejšen mramornat kos ter okruši nekaj zidu; na desno pa šine pod kor ter šviga potem v sredi po cerkvenem tlaku semintja, dokler ne dobi odvoda v zvoncu, visečem zraven vrat zakristijskih. In kaj zdaj? Kdo naj opiše vse to, kar je sledilo dogodku, situaciji primerno? — Otroci so ležali vsi povprek omamljeni po tleh. A ko se vrne zavednost, tedaj se zasliši vpitje, čedalje bolj glasno in obupno, in jok, ki ti pretreša vse osrčje. Zaman je bilo zdaj vse prigovarjanje, zaman vsako tolažilo: v divjem kriku beže otroci iz cerkve ter se smrtnobledi razprše na vse strani . . . Vmes pa pritekó starši bledih in upalih lic v cerkev,

povprašujoč po dragih svojih. A teh je bilo le malo še v cerkvi! Majhna čredica je ostala še tu, tresoč se po vsem životu, milo ihtéč in moleč. Prizor neopisljiv! — V prvem strahu niti niso čutili bolečin na svojem telesu, marveč so poiskali v najhujšem nalivu varnega zavetja. A tu iznova jok in stok! Nekateri so čakali, drugim ni rabila roka, zopet drugi niso mogli hoditi; morali so jih prenesti na dom. Toda drugih zlih nasledkov, razen malo oškodovanih oblačil — hvala Bogu — ta dogodka ni imela. V par dneh so bili otroci spet popolnoma zdravi in stare nravi. — Provročil pa je vse to zlo napačno urejen strelvod!

Štirinajst dni po tem dogodku se je vršila volitev župana. Bil je čemeran dan. Popoldne po 3. uri so imele deklice pouk iz ročnih del v učilnici, ki je bila nasproti moji stanovanji, kjer sem ravno popravljal zvezke. Jelo se je temniti, pripravljalo se je k nevihti. Kar hudo počí. Izid županove izvolitve so oznanili. Za šolo je bil namreč grič, kjer so ob slovesnih prilikah izproževali topiče. A deklice, slišavši jak pok, hipno v šoli vse popusté ter s silnim krikom zbežé skozi hodnik na prosto, menceč, da je spet treščilo. Vse prigovarjanje učiteljice, ki

je nekaj časa tekla za učenkami, je bilo zaman! Tresk od zadnjíc v cerkvi je šinil dekličem v noge, in strah — noge celi! — Gledal sem ves prizor z okna svojega stanovanja, in še danes me posili smeh ob tem spominu. —

Kakih deset let po teh dogodkih pridem, potujoč v Trst, spet v kraj prve svoje službe. Seveda sem si šel ogledat tudi cerkev. A kaj dobim in zvem tu? Strelvod je bil še vedno v tistem stanju, kot tačas ob opisani katastrofi . . .

Vidi se, kaka malomarnost še vlada ponekod v naših krajih! Potem pa se čudijo, ako kaka nezgoda res zahteva — žrtev! —

V.

O, morja sila ti nepremagljiva,
kot je za dom ljubezen nemiljiva!
E. Gangl: Pesem mladine.

Talatta! Morje! . . . Neopisljiv je vtisk, ki ga napravi morje ob prvem pogledu; a ne le prvič, vsekdar tajnostno vpliva na človeka. O, kako krasno je to vodovje, a tudi strašno; pa lepo, neizrečeno lepo je vedno! Kako se blesti in zlati ob solčnem

In Cita — cesarica mila —
cvetice ljubke žarni sij —
naj ljubeč srečo bi delila
s Teboj do konca poznih dni!

Ko grom sveta se bo pomiril,
dom se posušil bo krvi;
Ti blagor boš med nami širil,
domovje v slavi zažari!

V zadnjem uvodniku popravite na prvi strani v 3. koloni, zadnjega odstavka prvi del: v členu XVII. in XVIII. državnega osnovnega (ne šolskega) zakona! Na drugi strani pa berite v prvi vrsti 2. kolone: poenostavljena (ne polnostavljena!)

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 29. decembra 1916.

Vojna.

FRAN KOMÉL.

V vojaški bolnišnici na Dunaju je umrl enoletni prostovoljec - četovodja Fran Komél, učitelj-voditelj potovalne šole Temljine-Loje na Tolminskem, ko še ni dosegel 23 let starosti. — Ko je izbruhnila vojna z Italijo, je prišel kot begunec na Kranjsko, njegov stari oče pa je ostal na posestvu v Kredu. Tovariš Komél je bil potem kmalu vpoklican k vojakom, in sicer že meseca junija 1915. Meseca januarja t. l. je odšel na italijansko bojišče, od tod pa je moral meseca junija oditi na severno bojišče, kjer je bil dne 3. julija težko ranjen v levo nogo. V bolnišnico so ga spravili dne 5. julija, in še na tisti večer so mu morali odrezati levo nogo tikoma pod kolonom. Nato so ga prepeljali na Dunaj, kjer pa je sedaj po daljšem bolehanju umrl. — Tako je zopet ugasnilo mlado življenje, ki je toliko lepega in dobrega obetalo svojemu narodu in svoji domovini! — Bodi vrlému sinu slovenske zemlje in junaškemu slovenskemu učitelju ohranjen trajen spomin!

IZOBRAZBA V VOJNI.

Tovariš Božo Račić, sedaj uslužben v Bršadinu v Slavoniji, nam poroča z dne 22. novembra t. l.: „Pester Lloyd“ prinaša po „Bavarskem učit. listu“ sledeče zanimivosti: Ni treba posebno povdarjati, da so vojaški uspehi največkrat odvisni ne le od tehničnih sredstev, ampak da je izobrazba moštvu pri tem poglavitni faktor. V nemški armadi dobimo med 10.000 vojakov le 2 analfabeta, v angleški 100, v francoski 320. Rusija ima že priznane velikanske odstotke nepismenih vojakov, in istotako druge države. V razmerju s temi števili stoje tudi stroški pouka. Nemčija izda za šolstvo 878, Anglija 384 in Francija 261 milijonov mark na leto. — Račić nadaljuje: „Imel sem priliko občevati z nemškimi vojniki. Ti ljudje so res vzorni vojniki, in red je med njimi naravnost idealen. Komaj so se premaknili z

svitu, kako se peni i razburkano valovi ob burji, kako čarobno — milo se nam kaže v mirni noči ob mesečini! Ni čudo torej, da ima morje tolikan privlačne sile. In to silo sem dokaj čutil tudi jaz. — Moje prvo službeno mesto ni bilo kaj posebno daleč proč od morja. Kadar sem le utegnil in mi je to količkaj dovolil — drobiž, sem pobral svojega rojstva kosti ter jo krenil po državni cesti preko „scale sante“ v Trst k edino lepi sinji naši Adriji! Kje so časi, ko sem se ob mesečnem svitu po ure vozil po zibljajočem se valovju Tržaškega zaliva, sanjajoč o večnokrasni prirodi ter ugibajoč bodočo usodo svojo? ! Prešli so — a slajajo mi bivanje sedaj v časih tako resnih in ob letih, ko že starost s koščeno roko trka na vrata . . .

Kolega moj mladi, ne zamujaj ob svobodnem, času zlasti v velikih počitnicah, opazovati to in se radostiti nad tem, kar ti nudi neizčrpna priroda! V starih dneh se ti tega ne bo žal! —

Bilo je za Tržaške jubilejske razstave. Mudil sem se tačas več dni v prvem našem pristanišču. Marsikaj sem videl takrat, mnogo se naučil. Ne bom navajal, kaj in kako. O tem morda drugo pot. Omeniti hočem le dogodlaja, ki mi je še v živem spominu. Setajoč po Karlovem pomolu (Molo s. Carlo), sem opazoval živo vrvenje, ki se ti

ene fronte na drugo, že so jim za petami pisma in časopisi, ki jih dobiš pri teh ljudeh jako veliko. Pa ga vidiš tam na svoji tornistri; urno mu drči svinčnik po dopisnici in koncem konca udari zadovoljen z roko po kolenu: „Tako! Moja korespondenca je urejena za danes!“ Potem pa čita časopis zadovoljno, kot da je kje v kaki topli kavarni. Vse drugo delo se vrši skoro avtomatično vzorno, brez kričanja in zmešnjave. Vsak posameznik se zaveda svojega posla in ve, kaj mu je storiti, ker je — izobražen. Vsaka kretnja, beseda in celo obleka priča o inteligenci nemških vojakov. — Tovariš Račić nam piše, da nam je poslal prispevek tudi iz Srbije, a mi ga nismo prejeli. Koncem pisma dostavlja: „Ravno sedaj so me določili, da bom imel pod ključem — strup! Clovek res vse poizkusi v tej vojni!“

PRUSKA POSLANSKA ZBORNIČA

je 20. novembra razpravljala o predlogu glede varstva nemškega značaja tistih pruskih kronovin, v katerih prebivajo Poljaki. Minister notranjih del Loebell je izrekel upanje, da bo ustanovitev samostojnega kraljestva Nemčiji v korist in da bo z njim utrjena varnost in moč Nemčije na vzhodu. Pruska vlada bo posvetila največjo pažnjo vplivu kraljestva poljskega na Poljake v Nemčiji, a pruska država bo ostala zvesta svoji narodni nalogi v vzhodnih provincah in upa, da ostanejo ondi prebivajoči Poljaki brezpogojno zvesti nemškemu narodu. — Pruski Poljaki so temu nagovoru ugovarjali, ker je govoril minister le o Prusih, ki govore poljsko, ne pa o Poljaki. Poljakom se zdi njih narodnost ogrožena.

UČITELJI V VOJNI.

„Freie Schultztg.“ izkazuje padlih nemških učiteljev s Češkega 413. — „Deutschmähr. Schulblatt“ izkazuje padlih nemških učiteljev z Morave 113, ranjenih, bolnih in pogrešanih je 599, odlikovanih 195. — Po poročilu „Kärntner Schulbl.“ je padlo 43 koroških učiteljev, odlikovanih je 76. — Kakor poroča „Päd. Ztg.“ je padlo iz Berlina (brez predmestij) 196, ranjenih je 293, pogrešanih in ujetih 42, železni križ jih je dobilo 374, od teh 20 tudi I. razreda. — „Sächs. Schultztg.“ pravi, da je padlo 1090 saških učiteljev. — Virtemberški „Das Lehrheim“ naznanja, da je padel 501 evangel. učitelj, vrhutega je padlo 176 katoliških učiteljev, skupaj na Virtemberškem 677 učiteljev. Železni križ je dobilo 797 učiteljev, druga odlikovanja 769 učiteljev. — Po „Vestniku“ je doslej ranjenih čeških učiteljev 392, bolnih 173, pogrešanih in ujetih 283.

ZA VDOVE IN SIROTE PADLIH JUNAKOV.

V globoki žalosti stoji vsa Avstrija ob mrtvaški krsti svojega najiskrenejše ljubljene, pokojnega cesarja. Vse ljudstvo žaluje po cesarju Francu Jožefu I., ki mu v vsem njegovem na činu in delu bogatem življenju ni bila nobena stvar tako na srcu, kakor želja, da bi bil pomoči potrebnim v tolažbo in podporo. Predvsem pa je bila, kakor vemo vsi, Njegova ljubezen posvečena vrlim vojakom in njihovim otrokom, nadi domovine. Iz tega globokega čuvstvanja je izšel sklep Njegovega Veličanstva, da premisljivo prevzame protektorat ravno nad tisto oskrbno akcijo med sedanjo vojno, ki se zavzema za preostale na bojiščih padlih junakov, a predvsem za njihove za-

tu kaže ob prihodu in odhodu raznih parobrodov. Kar mi pride nasproti mil tovariš še izza gimnazijskih študij, a pozneje tudi kolega moj na učiteljskišču. Dolgo se že nisva videla. Povedati sva si imela marsikaj. Veselilo naju je nenadno svidenje. Kreneva jo proti kolodvoru ter se ustavi pred „Alla stazione“, kjer so točili izborna pivo. Vstopiva v lokal; jaz prvi, a kolega moj za mano. Brhko dekletu mi pride naproti, veleč: „Cosa comandi signore?“ — „Kozarec piva prosim!“ — „No capisco.“ — „Qua se parla per italiano.“ — Zdjaci pogleda kolega dekleta natančneje, pristopi prav blizu njega ter mu pravi: „Kaj, Zaplotnikova Lenčika, ali slovenskega več ne znaš? Ali si pozabila — mater svojo? !“ — „Joj, vi ste, gosp. učitelj!“ — „No vidiš, da, jaz sem!“ — In pristopilo je dekletu k bivšemu učitelju svojemu ter mu zatrnilo, da tu ne sme znati slovenskega jezika! Naročeno mu je tako. — Kaj je dekletu pravil kolega dalje, ne vem; a to vem, da mladenka ni ostala več v tem lokalu, ampak ga je ostavila že — drugega dne. —

Beseda učiteljeva je učinkovala, ona je obudila v dekletu spet — domorodni čut in ponos . . . In to me še danes srčno veseli!

Da ste mi vrlo zdravi!

Slamoštev.

puščene sirote: nad c. kr. avstrijskimi vojaško-vdovskimi in sirotinskimi fondy. Prepričani smo torej, da postopamo le po intencijah plemenitega pokojnika in mislimo, da spomin svojega Najvišjega protektorja najlepše častimo s tem, da se obračamo do vseh krogov prebivalstva s prošnjo, da se v izraz pietetnega spomina na pokojnika tudi tem povodom spominjajo vdov in sirot po vojnih ter da darujejo kak prispevek v njih podporo in oskrbo. Vsak dar se priobči namestniku Najvišjega protektorja, njeg. c. kr. visokosti nadvojvodi Leopoldu Salvatorju, ter se priobči na primeren način. — Darovi naj se pošiljajo pod geslom „Spominu Njegovega Veličanstva“ c. kr. avstrijskega vojaško-vdovskega in sirotinskega fonda, Dunaj, 3. okraj, Auenbruggergasse št. 2, poštno-branilnični konto 149.617, na vojnopomožno pisarno c. kr. ministrstva za notranje stvari, I. okraj, Hoher Markt št. 5, poštno hranilnični konto 149.602, vsem političnim deželnim oblastim prve instance, ali deželnim ali okrajnim organizacijam (oddelkom za vojno zavarovanje) vdovskega in sirotinskega fonda. Darovi, ki prispejo deželnim organizacijam, se porabijo v dotičnih kronovinah.

ZLATA KNJIGA FRANCOŠKIH UČITELJEV.

Tudi francoski učitelji so kakor avstrijski in nemški junaški bojevniki za svojo domovino. Kakor je posneti po „Zvezi francoskih učiteljev“, je padlo na polju časti in slave 2600 francoskih učiteljev. To poročilo je zanimivo v tem, da je bil prvi francoski vojak, ki je padel v sedanji vojni, vojak-učitelj, po imenu Piugeot. V vojni je bilo doslej ranjenih 7000 učiteljev, ki so se ozdravljivi vrnili na bojišče. 775 jih je prejelo pohvalo, 61 pa jih je bilo odlikovanih s častnimi znaki.

ZAPLEMBA IMETJA NA TIROLSKEM

Zadnji čas je oblast odredila zaplembo imetja proti mnogoštevilnim osebam na Tridentinskem; med njimi so zdravniki, profesorji, učitelji, dijaki, uradniki, učiteljice, posestnice itd. Tudi bivšega deželnega poslanca Dalcastagne G. iz Torcegna najdemo med njimi. Vsi so osumljeni veleizdaje, oziroma zločina proti oboženi moči države ali zaradi ubega.

NOVA AVSTRIJA ALI MALA AVSTRIJA?

Pod tem naslovom piše dunajska „Korrespondenz Zentrum“: Obljubljeno razširjenje gališke avtonomije se v enem delu nemško-avstrijske javnosti tolmači kot izpolnitev lastnih smelih izločilnih načrtov. Kdor pa pozna pomen tega težkega vprašanja, bo vedel, da so s tem poraženi vsi notranjepolitiški problemi. Če se hoče zdaj z enim udarcem ločiti Galicijo od avstrijskega državnega organizma, kaže to dilematsko naziranje. Kake posledice bi to imelo? Glasom ljudskega štetja je imela Avstrija 1910. leta 28.572.000 prebivalcev na 300.004 štirjaških kilometrih. Po izločitvi Galicije bi imela le še 20.546.000 prebivalcev in 222.507 štirjaških kilometrov. Ogrska s svojimi 20.884.000 prebivalci na 325.411 štirjaških kilometrih bi bila poleg bolj obljubljena in večja. Ali je treba šele pisati, kake posledice bi to imelo na dualistično razmerje? A vendar se dobe politiki, ki jim izločitev Galicije ne zadostuje in ki zahtevajo tudi izločitev Dalmacije. Domovina mora postati manjša! To je geslo teh Maloavstrijcev, ki zasledujejo vedno le svoje posebne interese. Ti mislijo namreč, da bo izginilo iz državnega zbora 106 galiških poslancev in da ostane v državnem zboru 230 Nemcev in le 181 Nenemcev. Nemci bi torej imeli večino in bi delali, kar bi hoteli. Pa stvar ni tako enostavna. Prvič bi tudi v zmanjšani Avstiji ne imeli Nemci večine, ker bi bilo še vedno 10.596.000 Nenemcev proti 9.950.000 Nemcem in ker bi drugič nemška večina prebivalstva pač ne prenašala nemške večine v parlamentu. Vsakemu narodu se da zagotoviti pristojne črte mu pravice le potom pošteno sprave.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPOMOŽNE SVRHE.

Šolsko vodstvo v Motniku zbirko šolske mladine 7 K; Ljudska šola v Vinici v Beli Krajini je nabrala v šolskem letu: za volno 6028 K, za 30 božičnih daril 1080 K, za vdove in sirote padlih vojakov 824 K, za „Teden Rdečega križa“ 54230 K, tedenški prispevki 2013 K, razprodani znaki 20 K, skupaj 661 K 75 vin.; Šolsko vodstvo v Trnovem 10 K 80 vin.; Šolsko vodstvo Pollice pri Višnji gori 12 K; skupaj 691 K 55 vin.

V zadnji štev. izkazanih 225 444 K 37 v.

Danes izkazanih 691 „ 55 „

Doslej nabranih 226.135 K 92 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

Učiteljstvo na Vinici v Beli Krajini je po svoji agitaciji doseglo za IV. vojno posojilo 45.000 K.

Zadnjič izkazanih	2.714.338 K — v.
Danes izkazanih	45.000 „ — „
Skupaj IV. voj. pos.	2.759.338 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za „Rdeči križ“ itd.	226 135 K 92 v.
III. vojno posojilo	278 748 „ 69 „
IV. „	2 759 338 „ — „
Srednje šole	39 554 „ 11 „
Končna vsota	3.303.776 K 72 v.

Fran Levce in Fran Hubad.

Dva odlična slovenska šolnika, dve izraziti osebnosti — obema se je skoro istočasno odprlo poslednje bivališče pri Sv. Križu tam na prelepem Ljubljanskem polju! Oba srednješolska profesorja, oba ravnatelja ljubljanskega učiteljskega, oba deželna šolska nadzornika, oba dvorna svetnika: Fran Levce in Fran Hubad! — V soboto 2. t. m., je umrl ob 3 uri popoldne Levce, naslednjega dne ob četrtno na 12. uro dopoldne Hubad. Levce je bil rojen 4. julija 1846. pri Florijančku na Ježici h. št. 12, Hubad pa 28. januarja 1849. na Skaručini pri Vedcib. Obema stoji rojstni dom blizu Ljubljane, tudi po letih si nista bila dosti narazen. Oba je spajalo iskreno prijateljstvo, oba je družila ljubezen do slovenskega šolstva, oba je vezala skrb do povzdige splošne izobrazbe našega naroda!

Že pokojni Andrej Praprotnik je rekel, da ni vpokojitev nič drugega, nego prva zarezava grobarjeve lopate. In če nam ožive v spominu podobe njih, ki jih ni več, podobe naših najboljših mož, moramo reči, da je govoril Praprotnik resnico! Sam je bil do vpokojitve kakor ponosen gorenjski fant, raven in močan, jeklen in poln življenja! Ko pa smo l. 1893. — bil je Praprotnik že v pokojju — praznovali učitelji s l. mestne petrazrednice njegov god koncem novembra „Pri zamocu“ ob ljubljanski mestni hiši, je sedel med nami čestitljiv starček, ves slaboten in bolehen — pripravljen za odhod na zadnjo pot. In res — kmalu ga je vzelo! Ravnotako je bilo s Francelom Raketlem, enako z Levcem in Hubadom! Oba moža krepkega telesnega ustroja, bistrega duha, odločne volje — toda delo, ki je jima bilo uteha in zabava, potreba in dožnost, je izčrpala vse moči, da je mogel biti počitek živima silno kratek, le omejena prehodna doba do definitivne vpokojitve!

Ko je šel Levce začetkom l. 1915 v pokoj — takrat je začel že bolehati — je „Učiteljski Tovariš“ v skromnem članku očrtal njegovo delovanje. V odgovor na ta članek mi je poslal Levce pismo z dne 2. marca 1915, ki ga navajam tu v ekscerptu: „Ravnokar sem prebral članek, ki ste ga blagovolili napisati meni v zadnji številki „Učit. Tovariša“. — Pozna se mi, da je pisan s srcem. Zato Vas zanj tudi od vsega srca zahvaljujem. — Z mojo upokojitvijo mi je padel s srca težak kamen. Služil sem polnih 44 let, a najhujših in najžalostnejših je bilo zadnjih 11 let, polnih neuspeha in prevar. Kar rad bi jih izbrisal iz svojega življenja. Pa saj ste imeli sami priliko opazovati, kakšni . . .“

Iz teh besed se vidi, kakšna silna duševna depresija je pritiskala nanj, ko je zadnje desetletje opravljal svoje narodne posle. Na šolskem polju, ki je stopil nanje l. 1874 kot suplent v Gorici ter ga od leta 1886 dalje najprej kot okrajni šolski nadzornik, od l. 1903. pa kot deželni šolski nadzornik obdeloval po svoji najboljši vesti in vednosti, se je spričo javnih razmer, ki so zavladale na Kranjskem, začutil tuje: mož, ki je poznal vso organizacijo šolstva do zadnje podrobnosti, ki je proučil njega osnove, namene, sredstva in smotre, ki je prozrl kranjskemu učiteljstvu do mozga in srca, je v bližnji svoji okolici začel besede, ki jih ni bil vajen poslušati, je videl dejanja, ki so udarjala ob njegove nazore in ob njegovo strokovnjaško mnenje. Vzdržal je dolgo vzlic vsemu temu.

Tega, kar imenujemo neskaljeno rodovinsko srečo, Levce ni poznal. Življenje je oborožilo roko z železno rokavico, jo stisnilo v pest in tolklo po njem! Udarec za udarcem. Sin Vladimir, vseučiliški profesor, mlad mož 28 let s sijajno bodočnostjo pred seboj, je umrl, ko je komaj zasedel svojo stolico v Freiburgu; doma sta mu umrla 2 sinova; enega mu je ubila vojna; zet, simpatični profesor Milan Pajk, je omanjnil v prezgodnji grob: ena rana se še ni izlečila, že jo je raztrgala nova bolečina, da je srce drgetalo od trpljenja.